

**ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСІЛКИ
„ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ”
КАФЕДРА ПРАВОЗНАВСТВА**

**ЗАВДАННЯ ДЛЯ ПОТОЧНИХ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ
з навчальної дисципліни „ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ”
підготовки бакалавра спеціальності 081 «Право»**

Розглянуто та схвалено
на засіданні кафедри
правознавства
31 травня 2016 року
протокол № 10
Зав. кафедри
_____ проф. Лаврик Г.В.

Модуль I. ОРГАНІЗАЦІЙНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ НАУКОВОЇ РОБОТИ

Тема 1. Наука як сфера людської діяльності

Питання для обговорення

1. Поняття та основні функції науки.
2. Понятійний апарат і зміст науки.
3. Класифікація наук.
4. Поняття, функції та система юридичної науки.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. У яких основних значеннях вживається поняття «наука»?
  - 1.2. Охарактеризуйте мету і назвіть основні завдання науки.
  - 1.3. Які функції виконує наука в суспільстві?
  - 1.4. Якими рисами наукове пізнання відрізняється від естетичного (художнього) способу освоєння дійсності?
  - 1.5. Охарактеризуйте структуру науки як специфічного виду людської діяльності.
  - 1.6. Назвіть найважливіші поняття, які утворюють понятійний апарат науки.
  - 1.7. Поясніть відмінність і взаємозв'язок між науковою гіпотезою і науковою теорією.
  - 1.8. Побудуйте класифікацію галузей сучасної науки і вкажіть місце, яке займає в ній правознавство (юридична наука).
  - 1.9. Що розуміють під юридичною наукою (юриспруденцією)?
  - 1.10. Які групи (види) юридичних наукових дисциплін виокремлюють в системі юридичної науки?
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. Ґрунтовно опрацювавши навчальний матеріал щодо структури юридичної науки, скласти перелік тих її елементів, які найбільшою мірою стосуються проблематики обраної Вами теми курсової роботи. Письмово обґрунтувати свій вибір.
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Систему достовірних, системно організованих та безперервно оновлюваних знань про об'єктивні закони розвитку природи і суспільства позначають терміном:
    - а) інтелект;
    - б) розум;
    - в) освіта;
    - г) наука.
  - 5.2. Критична функція науки полягає:
    - а) у набутті найбільш суттєвих знань про закони розвитку природи, суспільства і мислення;
    - б) в оцінці виявлених закономірностей, властивостей, тенденцій з метою посилення позитивних сторін явищ, процесів і усунення негативних;
    - в) у вдосконаленні навколишнього світу, насамперед, системи матеріального виробництва і суспільних відносин;
    - г) у систематизації одержаних знань.
  - 5.3. Головне вихідне, абстрактне за своїм змістом положення будь-якої наукової теорії, вчення, науки чи світогляду позначається терміном:
    - а) судження;
    - б) умовивід;
    - в) принцип;
    - г) теза.
  - 5.4. Функція юридичної науки, що відображає її здатність на підставі виявлених закономірностей формування та функціонування державної та правової систем, шляхом висунення гіпотез, аналізу тенденцій і альтернатив визначати перспективи їх подальшого розвитку:
    - а) інтерпретаційна;
    - б) прогностична;

- в) пізнавальна;
 г) комунікативна.
- 5.5. Процедури, за допомогою яких встановлюється істинність будь-якого твердження, називають:
- а) аксіомами;
 б) доктринами;
 в) тезами;
 г) доказами.
- 5.6. До основних завдань науки сучасне наукознавство відносить:
- а) пояснення сутності явищ і процесів;
 б) відкриття законів руху природи, суспільства та мислення;
 в) встановлення напрямків і форм практичного використання одержаних знань;
 г) всі відповіді є правильними.
- 5.7. Спеціалізована галузь наукових знань у сфері гуманітарних наук, яка виникла і розвивається внаслідок наукової діяльності, що спрямована на вивчення права і держави в теоретичному і прикладному аспектах:
- а) юридична наука;
 б) правознавство;
 в) юриспруденція;
 г) всі відповіді є правильними.
- 5.8. Функція юридичної науки, що забезпечує вплив на формування і розвиток правової, політичної і моральної свідомості, світогляду і загальної культури суб'єктів суспільних відносин:
- а) інтерпретаційна;
 б) прогностична;
 в) пізнавальна;
 г) ідеологічно-виховна.
- 5.9. Змістовні, предметні уявлення, що відтворюють у мисленні (ідеально) об'єктивну суть реальних процесів правової дійсності і відношень, які існують у ній, виражають специфічну правову якісну визначеність цих процесів і явищ:
- а) наукові поняття;
 б) наукові закони;
 в) наукові гіпотези;
 г) наукові концепції.
- 5.10. Комплекс поглядів, уявлень, ідей, що утворюють вищу, найбільш розвинуту форму організації наукового знання, яка формує цілісне уявлення стосовно закономірностей і суттєвих зв'язків певної сфери реальності:
- а) ідея;
 б) умовивід;
 в) теорія;
 г) гіпотеза.

Тема 2. Організація наукової діяльності в Україні

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. Дайте визначення поняття «наукова діяльність». Які види цієї діяльності виокремлюють у наукознавстві?
  - 1.2. Назвіть і коротко охарактеризуйте законодавчі акти, які утворюють нормативно-правову базу наукової діяльності в Україні.
  - 1.3. Які функції виконує Міністерство освіти і науки України в царині організації наукової діяльності в Україні?
  - 1.4. Що Вам відомо про структуру і завдання Національної академії наук України?
  - 1.5. Яку роль відіграє Національна академія правових наук України в розвитку юридичної науки в нашій країні? Охарактеризуйте структуру цієї установи.
  - 1.6. Яких суб'єктів наукової діяльності називає чинне законодавство України?

- 1.7. Що розуміють під науковою школою? Яку роль у розвитку науки відіграють наукові школи?
- 1.8. Охарактеризуйте роль, яку відіграє наука в сучасному вищому навчальному закладі, та місце студентів у процесі наукової діяльності, яка провадиться у ВНЗ.
- 1.9. Наведіть і прокоментуйте основні положення Закону України «Про вищу освіту» стосовно рівнів і ступенів вищої освіти.
- 1.10. Охарактеризуйте основні напрями і сучасні тенденції розвитку міжнародного співробітництва у царині освіти і науки.
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для самостійного опрацювання.
4. Розробити структурно-логічну схему «Рівні і ступені вищої освіти в сучасній Україні».
5. Розв'язати тести:
- 5.1. Інтелектуальна творча праця, спрямована на здобуття і використання нових наукових знань:
- а) освітня діяльність;
  - б) розумова діяльність;
  - в) технічна діяльність;
  - г) наукова діяльність.
- 5.2. Практично-діяльнісна функція наукової діяльності полягає:
- а) у задоволення потреб людини у пізнанні законів природи і суспільства;
  - б) у розвитку культури, гуманізації виховання та формуванні нової людини;
  - в) у вдосконаленні виробництва і системи суспільних відносин;
  - г) всі відповіді є правильними.
- 5.3. Нормативно-правову базу наукової діяльності в Україні утворюють:
- а) Закон України «Про вищу освіту»;
  - б) Закон України «Про науку»;
  - в) Закон України «Про діяльність науковців»;
  - г) Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
- 5.4. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади України, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері науки, сьогодні є:
- а) Міністерство освіти і науки України;
  - б) Державне агентство з питань науки, інновацій та інформатизації України;
  - в) Кабінет Міністрів України;
  - г) Адміністрація Президента України.
- 5.5. Творча співдружність вчених, які працюють в одній країні або в одному місті в певній галузі науки, об'єднаних спільністю наукових підходів, стилю роботи, наукового мислення, ідей і методів їх реалізації:
- а) трудовий колектив науково-дослідного інституту;
  - б) дійсні члени галузевої академії наук;
  - в) науковці, які одержали вищу освіту в одному навчальному закладі;
  - г) наукова школа.
- 5.6. Посада науково-педагогічного працівника, яка у наведеному переліку є вищою:
- а) доцент;
  - б) старший викладач;
  - в) асистент;
  - г) професор.
- 5.7. Згідно із Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», фізична особа (громадянин України, іноземець або особа без громадянства), яка має повну вищу освіту та проводить фундаментальні та (або) прикладні наукові дослідження і отримує наукові та (або) науково-технічні результати – це:
- а) науковий працівник;
  - б) науково-педагогічний працівник;
  - в) дослідник;
  - г) вчений.
- 5.8. У Законі України «Про вищу освіту» від 1 липня 2014 р. передбачено, що наукова діяльність у вищих навчальних закладах:
- а) провадиться за бажанням адміністрації закладу за наявності необхідних фінансових ресурсів;

- б) є невід'ємною складовою освітньої діяльності закладу;
- в) здійснюється лише тоді, коли заклад має власну аспірантуру і докторантуру;
- г) провадиться лише за умови одержання закладом спеціальної ліцензії на наукову діяльність.

5.9. Національний вищий навчальний заклад має право отримувати відповідно до законодавства на пріоритетних засадах передбачені державним бюджетом кошти для провадження наукової і науково-технічної діяльності в обсязі не менш як:

- а) 5 відсотків коштів державного бюджету, що виділяються на його утримання;
- б) 10 відсотків коштів державного бюджету, що виділяються на його утримання;
- в) 15 відсотків коштів державного бюджету, що виділяються на його утримання;
- г) 20 відсотків коштів державного бюджету, що виділяються на його утримання.

5.10. Національному вищому навчальному закладу, що забезпечує проривний розвиток держави в певних галузях знань за моделлю поєднання освіти, науки та інновацій, сприяє її інтеграції у світовий освітньо-науковий простір, має визнані наукові здобутки, може надаватися статус:

- а) академії;
- б) науково-дослідного інституту;
- в) наукової лабораторії;
- г) дослідницького університету.

Тема 3. Теоретичні засади наукового дослідження

Питання для обговорення

1. Поняття, види та ефективність наукових досліджень.
2. Категоріально-понятійний апарат наукового дослідження.
3. Науково-юридичне дослідження, його світоглядні засади та парадигмальна основа.
4. Теоретичні підходи до праворозуміння.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. Дайте визначення поняття «наукове дослідження».
  - 1.2. Охарактеризуйте відмінність між фундаментальними і прикладними науковими дослідженнями.
  - 1.3. У чому полягає цілеспрямований характер наукового дослідження? Як співвідносяться між собою «об'єкт» і «предмет» наукового дослідження?
  - 1.4. Охарактеризуйте відмінність і взаємозв'язок між теоретичними й емпіричними завданнями наукового дослідженнями.
  - 1.5. Які критерії ефективності наукового дослідження вироблені наукознавством?
  - 1.6. Що розуміють під науковим (понятійним) апаратом наукового дослідження?
  - 1.7. Вкажіть характерні риси сучасної (постнекласичної) наукової картини світу та її докорінну відмінність від класичного і некласичного наукового світогляду.
  - 1.8. Які особливості має сучасний тип науково-юридичного мислення?
  - 1.9. Дайте визначення поняття «наукова парадигма». Охарактеризуйте «арсенал» парадигм сучасної юриспруденції.
  - 1.10. Що розуміють під праворозумінням? Які існують види праворозуміння?
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. У письмовому вигляді розробити науковий апарат (актуальність теми, об'єкт, предмет, мету, завдання, методи, наукову новизну, практичну значущість дослідження) Вашої курсової роботи та підготуватися до презентації його в аудиторії.
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Наукові дослідження, спрямовані на пізнання законів, що управляють поведінкою і взаємодією базисних структур природи, суспільства та людини, називають:
    - а) фундаментальними;
    - б) галузевими;
    - в) теоретичними;
    - г) прикладними.

5.2. Наукові дослідження, спрямовані на використання результатів фундаментальних досліджень для вирішення практичних завдань, на основі яких розробляються нові технічні засоби, способи організації виробництва, технологічні процеси, способи діяльності тощо, з метою отримання безпосереднього економічного чи соціального ефекту в конкретних сферах життя суспільства, називають:

- а) фундаментальними;
- б) галузевими;
- в) теоретичними;
- г) прикладними.

5.3. Вкажіть номер відповіді, яка правильно характеризує співвідношення об'єкта і предмета дослідження:

- а) поняття об'єкта є ширшим;
- б) поняття предмета є ширшим;
- в) поняття об'єкта і предмета не пов'язані між собою;
- г) всі відповіді є правильними.

5.4. Які завдання наукового дослідження вирішуються за допомогою спостереження, експерименту, вимірювання, описування:

- а) теоретичні;
- б) емпіричні;
- в) другорядні;
- г) всі відповіді є правильними.

5.5. Економічна ефективність наукового дослідження характеризується:

- а) приростом нових наукових знань, призначених для подальшого розвитку науки і техніки;
- б) підвищенням життєвого рівня людей, розвитком охорони здоров'я, культури, науки і освіти, поліпшенням екологічних умов тощо;
- в) вираженими у вартісних вимірах показниками економії живої та уречевлюваної праці в суспільному виробництві, сфері послуг, які отримано від використання результатів науково-дослідної роботи;
- г) всі відповіді є правильними.

5.6. Основні положення, які визначають спрямованість, логіку та умови підготовки і проведення дослідження (актуальність дослідження, його об'єкт, предмет, мета, завдання, методи, наукова новизна тощо), позначають терміном:

- а) науковий словник;
- б) науковий механізм дослідження;
- в) принципи дослідження;
- г) науковий апарат дослідження.

5.7. Передбачуваний результат, який має бути досягнутий у процесі наукового дослідження, називають:

- а) логікою дослідження;
- б) структурою дослідження;
- в) методом дослідження;
- г) метою дослідження.

5.8. Плюралізм ідей та принципів пізнання, широке міжнародне співробітництво, інформатизація всіх сфер суспільного життя є домінуючими тенденціями наукового світогляду та наукових досліджень:

- а) доби середньовіччя;
- б) епохи Відродження;
- в) доби Просвітництва;
- г) ХХ століття.

5.9. Комплексна й суттєва характеристика тієї чи іншої наукової дисципліни в певну історичну епоху, яка, як правило, пов'язана з існуванням певних домінуючих наукових теорій, шкіл, напрямків досліджень тощо, у наукознавстві позначається терміном:

- а) парадигма;
- б) гіпотеза;
- в) постулат;
- г) аксіома.

5.10. Нелінійністю мислення, стохастичною, недетермінованою картиною світу, що відображає нерівноважність, нестійкість і незворотність складних об'єктів і процесів, характеризується:

- а) інтерсуб'єктивістська парадигма;
- б) класична парадигма;
- в) юснатуралістська парадигма;
- г) синергетична парадигма.

Тема 4. Наукове дослідження як процес розв'язання наукової проблеми

Питання для обговорення

- 1. Процес наукового дослідження, його характеристики та етапи проведення.
- 2. Тема наукового дослідження: критерії вибору, порядок конкретизації.
- 3. Поняття наукової проблеми.
- 4. Постановка і формулювання наукової гіпотези та її доказ.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

- 1. Дати відповідь на контрольні питання.
- 1.1. Охарактеризуйте основні етапи виконання наукового дослідження. Обґрунтуйте їх послідовність.
- 1.2. Дайте характеристику головних елементів процедури проведення конкретного юридичного дослідження (способу, техніки, методики й засобів дослідження).
- 1.3. Як співвідносяться між собою поняття «тема дослідження», «наукова проблема», «науковий напрямок», «наукове питання»?
- 1.4. На підставі яких критеріїв обирається тема конкретного наукового дослідження? Який існує порядок її конкретизації та уточнення?
- 1.5. У яких значеннях вживається у науці термін «проблема»?
- 1.6. Яку роль наукова проблема відіграє у процесі наукового пізнання?
- 1.7. Поясніть чому ідеальною формою розв'язання фундаментальної наукової проблеми вважається побудова нової теорії.
- 1.8. Охарактеризуйте логічну структуру наукової проблеми (її предмет, зміст і обсяг).
- 1.9. Яку роль наукова гіпотеза відіграє у процесі наукового пізнання?
- 1.10. Охарактеризуйте правила формулювання й етапи розробки наукової гіпотези.
- 2. Скласти термінологічний словник до теми.
- 3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
- 4. Сформулювати головну наукову проблему за темою Вашої курсової роботи і гіпотезу (або декілька альтернативних гіпотез), які допоможуть її розв'язати.
- 5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Наукове дослідження здійснюється:
    - а) у довільній послідовності, що визначається випадковими зовнішніми обставинами;
    - б) у довільній послідовності, що визначається суто творчим натхненням дослідника;
    - в) спонтанно без будь-якої логічної послідовності;
    - г) за чітко визначеними етапами у певній логічній послідовності.
  - 5.2. Техніка як елемент процедури проведення конкретного наукового дослідження – це:
    - а) сукупність головних операцій збору, опрацювання або аналізу даних, властивих певному методу дослідження;
    - б) сукупність спеціальних правил використання певного способу дослідження;
    - в) сукупність технічних прийомів і дій, пов'язаних з певним способом дослідження, послідовність їх застосування і взаємозв'язок між ними;
    - г) матеріальні і нематеріальні «інструменти» збору, опрацювання, аналізу й узагальнення інформації.
  - 5.3. Засоби як елемент процедури проведення конкретного наукового дослідження – це:
    - а) сукупність головних операцій збору, опрацювання або аналізу даних, властивих певному методу дослідження;
    - б) сукупність спеціальних правил використання певного способу дослідження;
    - в) сукупність технічних прийомів і дій, пов'язаних з певним способом дослідження, послідовність їх застосування і взаємозв'язок між ними;

г) матеріальні і нематеріальні «інструменти» збору, опрацювання, аналізу й узагальнення інформації.

5.4. Методика як елемент процедури проведення конкретного наукового дослідження – це:

а) сукупність головних операцій збору, опрацювання або аналізу даних, властивих певному методу дослідження;

б) сукупність спеціальних правил використання певного способу дослідження;

в) сукупність технічних прийомів і дій, пов'язаних з певним способом дослідження, послідовність їх застосування і взаємозв'язок між ними;

г) матеріальні і нематеріальні «інструменти» збору, опрацювання, аналізу й узагальнення інформації.

5.5. Вкажіть відповіді, в яких правильно відображено співвідношення понять «науковий напрямок», «наукова проблема», «наукова тема», «наукове питання»:

а) науковий напрямок охоплює окремі наукові проблеми;

б) кожна наукова тема складається з ряду наукових проблем;

в) кожна наукова проблема охоплює декілька наукових тем;

г) кожна наукове питання складається з низки наукових тем.

5.6. Суспільну та наукову цінність теми дослідження, що полягає в необхідності і невідкладності її розробки для потреб розвитку суспільства чи окремих сфер його життя, називають:

а) новизною теми;

б) актуальністю теми;

в) складністю теми;

г) профільністю теми.

5.7. У якому значенні вживається термін «проблема» у науці:

а) як необхідність нового напрямку у певній царині теоретичного знання;

б) як конкретне завдання теоретичного чи методологічного характеру;

в) як вимога аналізу основних понять і принципів наукової теорії;

г) всі відповіді є правильними.

5.8. Ідеальною формою комплексного розв'язання фундаментальної наукової проблеми є:

а) висунення гіпотези;

б) спростування аксіоми;

в) побудова нової теорії;

г) накопичення нових емпіричних даних.

5.9. Стан справ, коли немає необхідного розв'язання наукової проблеми, у зв'язку з чим необхідно відмовитися від використання звичних, стандартних методів і звернутися до пошуку нових пізнавальних засобів і прийомів, називають:

а) міжособистісним конфліктом;

б) надзвичайною ситуацією;

в) проблемною ситуацією;

г) трудовим спором.

5.10. Які чинники впливають на постановку наукової проблеми:

а) історичні особливості мислення, притаманні тому суспільству, в якому формується і формулюється проблема;

б) рівень досягнутих знань про об'єкти, яких стосується проблема;

в) перевіреність і стабільність наукової теорії, в якій виникає проблемна ситуація;

г) всі відповіді є правильними.

Тема 5. Науковий стиль мовлення та оформлення наукової роботи

Питання для обговорення

1. Науковий стиль мовлення.
2. Поняття і види юридичних термінів.
3. Форми наукових праць.
4. Дискусія та інші форми наукового спілкування.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.

- 1.1. Що розуміють під стилем літературної мови? Чим один стиль літературної мови відрізняється від іншого?
- 1.2. Які стильові риси є характерними для наукової мови?
- 1.3. Дайте визначення поняття «юридичний термін». Як юридичний термін співвідноситься з правовим поняттям?
- 1.4. Охарактеризуйте види юридичних термінів. Який юридичний термін називається кодифікованим?
- 1.5. Наведіть приклади термінологічних сполучень, які широко вживаються у юридичних текстах.
- 1.6. Які форми наукових праць є найпоширенішими в сучасній юридичній науці?
- 1.7. Що розуміють під науковою публікацією? В чому полягають її функції?
- 1.8. Які існують види наукових журналів? Наведіть перелік найавторитетніших науково-юридичних журналів сучасної України.
- 1.9. Що розуміють під науковою монографією? Чим наукова монографія відрізняється від дисертації?
- 1.10. Охарактеризуйте основні форми усного наукового спілкування (обговорення наукових проблем). Чим дискусія відрізняється від полеміки?
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. Скласти словник юридичних термінів за темою Вашої курсової роботи.
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Основним завданням якого стилю літературної мови є гранично ясне і точне донесення до читача інформації:
    - а) розмовного;
    - б) художнього;
    - в) конфесійного;
    - г) наукового.
  - 5.2. Вкажіть ознаки, які характеризують науковий стиль літературної мови:
    - а) логічна послідовність і доказовість викладу;
    - б) точність і лаконічність висловлювань;
    - в) аргументація та переконливість тверджень;
    - г) всі відповіді є правильними.
  - 5.3. Вкажіть мовні засоби, які притаманні науковому стилю літературної мови:
    - а) залучення цитат і посилань на першоджерела;
    - б) наявність авторської індивідуальної манери й емоційно-експресивної лексики;
    - в) оперування абстрактними, переважно іншомовними словами;
    - г) відсутність спеціальної термінології.
  - 5.4. Рису наукового стилю літературної мови, що полягає в наявності смислових зв'язків між послідовними одиницями тексту, називають:
    - а) експресивністю;
    - б) точністю;
    - в) лаконічністю;
    - г) логічністю.
  - 5.5. Слово чи словосполучення, яке точно і однозначно називає предмет, явище чи поняття науки і розкриває його зміст:
    - а) категорія;
    - б) дефініція;
    - в) цитата;
    - г) термін.
  - 5.6. Вкажіть підстилі наукового стилю літературної мови:
    - а) науково-популярний;
    - б) науково-довідковий;
    - в) науково-діловий;
    - г) всі відповіді є правильними.
  - 5.7. Юридичний термін, визначений у нормативно-правовому акті, вважається:
    - а) кодифікованим;
    - б) загальноююридичним;
    - в) галузевим;

г) міжгалузевим.

5.8. Науково-дослідницька праця, предметом якої є вичерпне узагальнення теоретичного матеріалу з наукової проблеми або теми з критичним його аналізом, визначенням вагомості, формулюванням нових наукових концепцій, що підготовлена одним або декількома авторами:

- а) тези наукової доповіді;
- б) матеріали наукової конференції;
- в) наукова монографія;
- г) науковий журнал.

5.9. Вид наукової публікації, що являє собою коротко, точно, послідовно сформульовані ідеї, думки, положення наукової доповіді, повідомлення або іншої наукової праці:

- а) тези;
- б) дисертація;
- в) монографія;
- г) стаття.

5.10. Публічна суперечка, метою якої є з'ясування і співставлення рівних (протилежних) точок зору заради досягнення згоди в пошуку істини або правильного вирішення суперечливого наукового питання (проблеми):

- а) полеміка;
- б) дискусія;
- в) дебати;
- г) симпозиум.

Модуль II. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ У СФЕРІ ПРАВА

Тема 6. Інформаційне забезпечення науково-юридичних досліджень

Питання для обговорення

1. Поняття та види інформаційного забезпечення наукових досліджень.
2. Система джерел наукової інформації.
3. Пошук і відбір джерельної бази дослідження.
4. Електронний пошук наукової інформації.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. Дайте визначення поняття «наукова інформація». Охарактеризуйте властивості інформації.
  - 1.2. На які види поділяється наукова інформація? Що розуміють під галузями інформації?
  - 1.3. Які принципи інформаційних відносин закріплено Законом України «Про інформацію»?
  - 1.4. Назвіть та коротко охарактеризуйте основні складові системи джерел наукової інформації. У чому полягає відмінність між первинною та вторинною інформацією?
  - 1.5. Що Вам відомо про інформаційно-пошуковий апарат бібліотеки? Які існують види бібліотечних каталогів?
  - 1.6. Охарактеризуйте інформаційні видання (бібліографічні, реферативні, оглядові) органів науково-технічної інформації. Які установи здійснюють збір та обробку науково-технічної інформації в Україні?
  - 1.7. Охарактеризуйте переваги і недоліки використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет.
  - 1.8. За якими етапами здійснюється пошук інформації для конкретного наукового дослідження?
  - 1.9. Які існують правила і практичні прийоми опрацювання джерел наукової інформації? З якою метою ведуться записи у процесі читання наукових текстів?
  - 1.10. Що розуміють під цитатою? Наведіть основні правила цитування наукових джерел.
2. Скласти термінологічний словник до теми.

3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. Скласти список нормативних і літературних джерел за темою Вашої курсової роботи, чітко дотримуючись правил їх бібліографічного опису.
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Слово «інформація» в перекладі з латинської мови означає:
    - а) роз'яснення;
    - б) переконання;
    - в) судження;
    - г) мислення.
  - 5.2. Під адекватністю інформації розуміють:
    - а) можливість використання інформації тоді, коли потреба в ній є особливо великою;
    - б) відображення певних явищ з мінімальним викривленням або мінімальною помилкою;
    - в) відповідність інформації тим завданням, для вирішення яких вона призначена;
    - г) відповідність інформації реальним процесам і об'єктам.
  - 5.3. Логічна інформація, яка отримується в процесі пізнання, адекватно відображає закономірності об'єктивного світу і використовується в суспільно-історичній практиці – це:
    - а) масова інформація;
    - б) числова інформація;
    - в) тактильна інформація;
    - г) наукова інформація.
  - 5.4. На які види поділяється наукова інформація за способами її одержання і галузями використання:
    - а) економічна;
    - б) друкована;
    - в) первинна;
    - г) соціальна.
  - 5.5. Які принципи інформаційних відносин закріплено Законом України «Про інформацію»:
    - а) гарантованість права на інформацію;
    - б) відкритість, доступність інформації, свобода обміну інформацією;
    - в) достовірність і повнота інформації;
    - г) всі відповіді є правильними.
  - 5.6. Систематизовані зібрання науково-технічної літератури і документації, зафіксовані на паперових та інших носіях – це:
    - а) періодичні видання;
    - б) інформаційні ресурси науково-технічної інформації;
    - в) наукові збірники;
    - г) наукові монографії.
  - 5.7. Сукупність упорядкованих первинних документів і довідково-пошукового апарату, призначених для задоволення інформаційних потреб – це:
    - а) періодичні видання;
    - б) довідково-інформаційний фонд;
    - в) наукові збірники;
    - г) наукові монографії.
  - 5.8. Сукупність упорядкованих вторинних документів, створюваних для пошуку першоджерел – це:
    - а) періодичні видання;
    - б) довідково-пошуковий апарат;
    - в) наукові збірники;
    - г) наукові монографії.
  - 5.9. Вкажіть інформаційно-пошукові мови, які застосовуються у бібліотеках:
    - а) універсальна десяткова класифікація;
    - б) латинська мова;
    - в) бібліотечно-бібліографічна класифікація;
    - г) англійська мова.
  - 5.10. Вкажіть установи, які здійснюють в Україні збір та обробку наукової інформації:
    - а) Книжкова палата України;

- б) Український інститут науково-технічної і економічної інформації;
- в) Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського;
- г) всі відповіді є правильними.

Тема 7. Методологія наукових досліджень: загальні положення

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. У яких значеннях вживають термін «методологія» у наукознавстві? Які функції виконує методологія?
  - 1.2. Які рівні виокремлюють у структурі методології? Обґрунтуйте необхідність кожного з них.
  - 1.3. Що розуміють під науковим методом? У чому полягає відмінність між методом і методикою дослідження?
  - 1.4. Дайте визначення поняття «методологія юридичної науки». Який статус методологія правознавства має сьогодні в системі юридичних наук?
  - 1.5. Охарактеризуйте місце юридичної теорії в структурі методології юридичної науки. Яку роль відіграють у науково-юридичному пізнанні поняття та категорії юриспруденції?
  - 1.6. Використовуючи всі відомі Вам підходи (критерії), охарактеризуйте структуру методології юриспруденції.
  - 1.7. Як співвідносяться поняття «методологічний підхід» і «метод»? Назвіть основні методологічні підходи юриспруденції. Які з них вважаються найсучаснішими?
  - 1.8. Що розуміють під відносністю (належністю) методу? Яким чином вона встановлюється?
  - 1.9. Що розуміють під істинністю методу? Як трактують поняття «істина» в соціально-гуманітарному пізнанні?
  - 1.10. Що розуміють під допустимістю методу? В чому полягає зв'язок між допустимістю й доцільністю методу дослідження?
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для самостійного опрацювання.
4. Письмово обґрунтувати належність, допустимість, істинність і доцільність основних методів дослідження Вашої курсової роботи.
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Сукупність принципів, методів, прийомів, правил, операцій і форм побудови наукового знання, що застосовуються в певній науці, називають:
    - а) доктриною;
    - б) концепцією;
    - в) методологією;
    - г) наукою.
  - 5.2. Вкажіть функції, які виконує методологія:
    - а) визначення способів здобуття наукових знань, які відображають динаміку процесів та явищ;
    - б) забезпечення всебічності отримання інформації щодо процесу чи явища, яке вивчається;
    - в) створення системи наукової інформації, яка базується на об'єктивних явищах;
    - г) всі відповіді є правильними.
  - 5.3. Вкажіть рівень методології, який утворює система світоглядних підходів і методів, що є найзагальнішими і діють у всіх галузях наукового пізнання:
    - а) філософська (фундаментальна) методологія;
    - б) загальнонаукова методологія;
    - в) спеціально-наукова методологія;
    - г) конкретно-наукова методологія.
  - 5.4. Вкажіть рівень методології, яка використовується в переважній більшості наук і базується на загальнонаукових принципах дослідження (історичному, логічному, системному тощо):
    - а) філософська (фундаментальна) методологія;
    - б) загальнонаукова методологія;

- в) спеціально-наукова методологія;
г) конкретно-наукова методологія.
- 5.5. Вкажіть рівень методології, який утворює сукупність специфічних методів кожної конкретної науки:
а) філософська методологія;
б) загальнонаукова (міждисциплінарна) методологія;
в) спеціально-наукова методологія;
г) фундаментальна методологія.
- 5.6. Систему правил використання методів, прийомів і способів проведення певного дослідження називають:
а) методологією;
б) методом;
в) методикою;
г) теорією.
- 5.7. Сукупність матеріальних і нематеріальних «інструментів» збору, опрацювання, аналізу й узагальнення наукової інформації називають:
а) способами дослідження;
б) технікою дослідження;
в) методикою дослідження;
г) засобами дослідження.
- 5.8. Сукупність спеціальних правил використання того або іншого способу дослідження називають:
а) прийомами дослідження;
б) технікою дослідження;
в) методикою дослідження;
г) засобами дослідження.
- 5.9. Вкажіть методологічний підхід, що застосовується у правознавстві і спрямований на осмислення людської поведінки у співвіднесенні з цінностями, якими зумовлюються норми і цілі цієї поведінки:
а) історичний;
б) логічний;
в) порівняльний;
г) аксіологічний.
- 5.10. Вкажіть методологічний підхід, використання якого передбачає розгляд державних і правових явищ як цілісних сукупностей різноманітних елементів (складових частин), що взаємодіють між собою і навколишнім середовищем:
а) історичний;
б) логічний;
в) системний;
г) аксіологічний.

Тема 8. Методи науково-юридичних досліджень

Питання для обговорення

1. Філософські методи в науково-юридичних дослідженнях.
2. Загальнонаукові методи пізнання державно-правових явищ.
3. Наукові підходи і методи пізнання державно-правових явищ, що застосовуються суміжними науками або групами наук.
4. Спеціальні методи науково-юридичного пізнання.

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. Яку роль філософські методи відіграють у науково-юридичному пізнанні?
  - 1.2. Порівняйте між собою діалектичне та метафізичне бачення правової реальності. Які закони діалектики Вам відомі?
  - 1.3. Назвіть та розтлумачте закони формальної логіки.

- 1.4. Дайте характеристику загальнонаукових методів емпіричного дослідження. Які з них можуть бути застосовані в юриспруденції?
- 1.5. Які загальнонаукові методи застосовують і на емпіричному, і на теоретичному рівнях юридичних досліджень? У чому полягає сутність дедуктивного методу?
- 1.6. Охарактеризуйте загальнонаукові методи теоретичних досліджень?
- 1.7. Які наукові підходи і методи пізнання державно-правових явищ застосовуються суміжними науками або групами наук? Поясніть роль конкретно-соціологічних досліджень у розвитку сучасної юридичної науки.
- 1.8. Наведіть максимально повний перелік спеціальних методів науково-юридичного пізнання в порядку зростання їх важливості для юридичної науки.
- 1.9. Охарактеризуйте формально-юридичний (формально-догматичний) метод. Вкажіть його недоліки як основного методу науково-юридичних досліджень.
- 1.10. У чому полягає сутність порівняльно-правового методу? Якою є сфера його застосування? Назвіть способи (види) порівняння державно-правових явищ.
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. Скласти структурно-логічну схему підходів і методів, застосованих у Вашій курсовій роботі, відобразивши (пояснивши) в ній взаємозв'язки між цими підходами і методами та визначеними у «Вступі» курсової роботи дослідницькими завданнями.
5. Розв'язати тести:
- 5.1. Метод дослідження, який ґрунтується на філософському вченні про надпочуттєві принципи буття, що розглядає речі і явища як незмінні й незалежні одне від одного:
- а) діалектичний;
  - б) метафізичний;
  - в) матеріалістичний;
  - г) формально-логічний.
- 5.2. Метод дослідження, який ґрунтується на філософському вченні про всезагальний зв'язок і розвиток природи, суспільства і мислення:
- а) діалектичний;
  - б) метафізичний;
  - в) матеріалістичний;
  - г) формально-логічний.
- 5.3. Вкажіть закони діалектики:
- а) закон достатньої підстави;
  - б) закон заперечення заперечення;
  - в) закон виключеного третього;
  - г) закон єдності і боротьби протилежностей.
- 5.4. Вкажіть закони діалектики:
- а) закон достатньої підстави;
  - б) закон тотожності;
  - в) закон виключеного третього;
  - г) закон взаємного переходу кількісних і якісних змін.
- 5.5. Філософський метод, який ґрунтується на визнанні первинності матерії і вторинності свідомості та, відповідно, передбачає виокремлення в структурі суспільства економічного базису і надбудови:
- а) ідеалістичний;
  - б) метафізичний;
  - в) матеріалістичний;
  - г) формально-логічний.
- 5.6. Спостереження, вимірювання, експеримент належать до методів:
- а) теоретичного дослідження;
  - б) емпіричного дослідження;
  - в) будь-якого наукового дослідження;
  - г) всі відповіді є правильними.
- 5.7. Формалізація, логічний та історичний методи належать до методів:
- а) теоретичного дослідження;
  - б) емпіричного дослідження;
  - в) будь-якого наукового дослідження;

г) всі відповіді є правильними.

5.8. Умовивід від часткового (окремих фактів) до загального, коли на основі знань про частини предметів класу робиться висновок про клас в цілому, називають:

- а) аналізом;
- б) синтезом;
- в) дедукцією;
- г) індукцією.

5.9. Вкажіть метод, який дає найбільше можливостей вивчати правову свідомість та її роль у правовому регулюванні суспільних відносин, забезпечує умови для ефективного правового виховання населення:

- а) формально-догматичний метод;
- б) аксіоматичний метод;
- в) логічний метод;
- г) психологічний метод.

5.10. Вкажіть метод дослідження, засобами якого право вивчається у «чистому» вигляді, тобто поза його зв'язками з економікою, політикою, мораллю та іншими соціальними явищами:

- а) порівняльно-правовий метод;
- б) соціологічний метод;
- в) психологічний метод;
- г) формально-догматичний метод.

Тема 9. Студентське наукове дослідження: організація та виконання

Питання для обговорення

1. Роль науково-дослідної роботи у процесі підготовки фахівця-юриста.
2. Форми науково-дослідної роботи студентів та її організація.
3. Курсові роботи студентів, які навчаються за спеціальністю «Право».

Питання та завдання для самоперевірки і контролю засвоєння знань:

1. Дати відповідь на контрольні питання.
  - 1.1. Яким чином наукова діяльність студентів впливає на їх фахову підготовку?
  - 1.2. Охарактеризуйте завдання, напрями і форми студентської наукової роботи.
  - 1.3. З якою метою студенти виконують курсові роботи? Які вміння і навички вони при цьому можуть набути?
  - 1.4. Що розуміють під дипломною роботою? У чому полягає зв'язок між дипломною роботою та раніше виконаними студентом курсовими роботами?
  - 1.5. Які існують загальні етапи виконання студентом курсової роботи?
  - 1.6. Назвіть основні складові частини «Вступу» кожної курсової роботи. Який змістовий взаємозв'язок існує між «Вступом» і «Висновками» курсової роботи?
  - 1.7. Назвіть вимоги до змісту курсової роботи та поясніть їх важливість.
  - 1.8. Які існують основні вимоги до оформлення тексту курсової роботи?
  - 1.9. У яких випадках у тексті курсової роботи мають бути посилання на використані джерела? Що розуміють під плагіатом? Яку оцінку одержує плагіат у середовищі науковців?
  - 1.10. За якими критеріями оцінюється курсова робота? Які типові помилки трапляються у процесі виконання студентами курсових робіт?
2. Скласти термінологічний словник до теми.
3. Скласти опорний конспект питань для обговорення на семінарському занятті.
4. Підготувати доповідь на захист курсової роботи за встановленою структурою (див. вище п. 3.9).
5. Розв'язати тести:
  - 5.1. Вкажіть напрями, за якими у вищих навчальних закладах здійснюється науково-дослідна діяльність студентів:
    - а) підготовка і захист рефератів, курсових і дипломних робіт;
    - б) участь у студентських наукових гуртках;
    - в) робота в студентських інформаційно-аналітичних і юридичних консультаціях;

г) всі відповіді є правильними.

5.2. Вкажіть види студентських робіт, захист яких відбувається перед Державною екзаменаційною комісією:

- а) курсова робота;
- б) дипломна робота;
- в) магістерська робота;

г) всі відповіді є правильними.

5.3. Обов'язковими складовими плану будь-якої курсової роботи є:

- а) вступ;
- б) додатки;
- в) висновки;
- г) таблиці і графіки.

5.4. Вважається методично доцільним, щоб обсяг курсової роботи складав:

- а) 20-25 сторінок друкованого тексту;
- б) 25-28 сторінок друкованого тексту;
- в) 35-40 сторінок друкованого тексту;
- г) 45-50 сторінок друкованого тексту.

5.5. Вкажіть фрази, які за стильовим критерієм вважаються недоречними у тексті курсової роботи:

- а) «ми вважаємо»;
- б) «мені здається»;
- в) «на нашу думку»;
- г) «на мою думку».

5.6. Вкажіть структурну частину курсової роботи, яка розміщується в ній останньою (з наведених нижче):

- а) додатки;
- б) висновки;
- в) список використаних джерел;
- г) зміст.

5.7. Згідно з правилами оформлення курсової роботи такі її структурні частини, як вступ, розділи, висновки, список використаних джерел і додатки, розміщуються в тексті:

- а) один після одного послідовно через відстань не менше двох рядків;
- б) один після одного послідовно через відстань не менше трьох рядків;
- в) будь-яким способом за вибором студента;
- г) з нової сторінки.

5.8. Вкажіть обов'язки, які покладаються на студента під час виконання ним курсової роботи:

- а) своєчасно скласти план роботи й подати його на затвердження;
- б) регулярно відвідувати консультації керівника курсової роботи;
- в) дотримуватись встановлених строків (графіка) виконання курсової роботи;
- г) всі відповіді є правильними.

5.9. Вкажіть явища, які не повинні мати місце в тексті курсової роботи:

- а) будь-які виправлення;
- б) розриви ініціалів і прізвищ науковців (коли ініціали розміщені на одному рядку, а прізвище – на іншому);
- в) будь-які скорочення наукових і спеціальних термінів;
- г) розриви між цифрами й одиницями виміру (коли цифри розміщені на одному рядку, а одиниці виміру – на іншому).

5.10. У яких випадках в тексті курсової роботи мають бути посилання на використані джерела:

- а) наведення визначень, взятих з інших джерел;
- б) наведення переліків, пропозицій, проблем, окреслених в інших джерелах;
- в) запозичення з інших джерел цифр, дат, таблиць, схем;
- г) всі відповіді є правильними.